

The dialectical interaction of large and small meanings in the hierarchy of meanings vital orientations dichotomy defines this phenomenon. On the basis of the provisions of the unity of the psychological development and education, we can assume a certain degree of influence on the development of the learning process life orientations of students - psychologists. Professional and personal development of an adult in the different phases of his life are characterized by a close relationship. The specifics of the process of forming a system of meanings life orientations of the person determined by the influence of various external and internal factors: the level of development of cognitive, emotional and volitional characteristics of the social environment, the nature and form of the psychological impact, and the formation of meanings vital orientations of psychology students carried out by the optimal regulation of educational and professional activities.

ВПЛИВ РЕФОРМИ 1932 РОКУ НА РОЗВИТОК ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

37+378. 6 + 371. 2: 74/76

Пугіна О. А.

На основі ухвали ЦВК СРСР після 1932 р. реформа художньої освіти уніфікувала всі навчальні заклади художньої вертикалі України. Нова організація навчального процесу в інститутах та технікумах мистецтва була обов'язковою для всіх закладів. Одним з нововведень була раціонально організована безперервна виробнича практика та впровадження педагогічної концепції соцреалізму.

Ключові слова: *художня освіта, виробнича практика, соцреалізм.*

На основе постановления ЦИК СССР после 1932 г., реформа художественного образования унифицировала все учебные заведения художественной вертикали Украины. Новая организация учебного процесса в институтах и техникумах искусства была обязательной для всех заведений. Одним из нововведений была рационально организована непрерывная производственная практика и внедрение педагогической концепции соцреализма.

Ключевые слова: *художественное образование, производственная практика, соцреализм.*

INFLUENCE OF REFORM OF 1932 ON DEVELOPMENT OF ARTISTIC FORMATION OF SOUTH OF UKRAINE

Puhina Olga

Based on the decision of the CEC of the USSR after the 1932 reform of art education unified all schools of art vertically Ukraine. The new organization of the educational process in institutes and colleges of art was mandatory for all institutions. One of the innovations was rationally organized continuous manufacturing practices and pedagogical introduction to the concept of socialist realism.

Keywords: *art education, work experience, social realism.*

У 1930-х роках на Україні ще більш посилилася ідеологізація мистецтва тоталітарним «сталінським» режимом. Штучні реорганізації закладів і заміни їхнього кадрового складу відбулися у всіх художніх Вузах Росії й України. Негативний вплив більшовицької ідеології остаточно переміг і закріпився в Україні після 1932 р. Керівництво ревно дотримувалось сталінської позиції денаціоналізації навчального процесу та пролетаризації викладацького і студентського складу, яка ще більш посилилася внаслідок реформи 1934 р. згідно з централізацією художнього життя СРСР.

Проблему впровадження літературно-художньої реформи 1932 р. та концепції соцреалізму, зокрема на Півдні України, піднімали та побіжно досліджували, свого часу, В. Афанасьєв, О. Сокальський, Р. Шмагало та інші.

Після постанови від 23 квітня 1932 р. Центрального Комітету ВКП(б) «Про перебудову літературно-художніх організацій», у 1934–1935 рр. за рішенням партійних органів відбулася реорганізація навчально-виховного процесу в Україні. З червня 1934 р. Харків перестав бути столицею України. Після 15-и років перерви цей статус повертають Києву. На той час Росія мала дві вищі художні школи – у Москві та Петербурзі, а Україна – три: в Одесі, Києві, Харкові (з 1928 р.). Існування в Україні 3 художніх інститутів зумовлювало, звичайно, творчу конкуренцію. Поряд із негативними моментами, викликаними тим, що викладацькі та студентські колективи були втягнуті до міжгрупової боротьби різноманітних мистецьких об'єднань, ситуація мала і позитивні аспекти. Децентралізація освіти сприяла поживленню художнього життя в різних регіонах країни і виробленню у кожному навчальному закладі оригінальних творчих методик. Ротація педагогів під час різних реорганізацій та конфліктів між мистецькими об'єднаннями допомагала ширшому обміну педагогічним досвідом між навчальними закладами. Але ідеологічна і державна машина сталінського режиму планомірно здійснювала відвертий наступ проти української культури. Керівництво країни ліквідувало Харківський і Одеський ВНЗ, перетворивши їх на технікум і училище. Процеси, що урізноманітнювали художнє життя України, були зруйновані унаслідок створення 1934 р. на базі Київського (КХІ) єдиного ВНЗ в республіці, утвореного після приєднання до нього Одеського та Харківського інститутів. До знову сформованого педагогічного складу КХІ увійшли кращі митці-реалісти з цих інститутів і шляхом конкурсного відбору було прийнято найздібніших студентів з двох закладів. Чимало студентів старших курсів були переведені на молодші курси, оскільки їхня підготовка не відповідала «підвищеним вимогам» [2, 107].

Таким чином, подальша політика ідеологізації та уніфікації під пресом тоталітарного режиму знищила розмаїття авторських методик, які розвивалися в Україні різними навчальними закладами вищого і середнього рівнів. Цілі мистецькі напрямки разом із досягненнями провідних митців-педагогів було проголошено «фашистсько-націоналістичними». Реорганізації та скасуванням були піддані найкращі заклади художньо-промислового спрямування України і саме прикладники та монументалісти зазнали перших і найжорстокіших репресій.

Отже, після 1934 р. Одеський Художній Інститут (ОХІ) був позбавлений художньо-промислового профілю і перетворений на училище [7, 154–155].

Суттєво скоротили кількість відділень — з 11 лишаються фактично три: живопис, скульптура, кераміка (з 1937 р. поліграфічне ліквідується). Після реформи живописне відділення перейменували в «художньо-педагогічне». Тож, реформа, спрямована на офіційне реалістичне мистецтво, особливо негативно відбилася на декоративно-ужиткових спеціальностях одеської школи. У зв'язку зі скороченням багатьох відділень та іншими причинами до середини 30-х рр. з Одеського Художнього Училища (ОХУ) пішли багато педагогів.

Деякі з них влаштувались у навчальних закладах Києва, Москви, Ленінграда та інших містах СРСР. Так, О. Шовкуненко (з 1935 р.) і П. Волокидіна (з 1934 р.) запрошують до КХІ, до Москви виїжджають Г. Комар, М. Гронєць, І. Гурвич, Б. Яковлев працює в МІОМ ім. В. Сурікова, В. Мюллер викладає в ДІТМі (з 1934 р.). У 1931 р. іде на пенсію В. Заузе, звільняється П. Мітковицер (у 1933 р.), О. Гауш (у 1935 р.). Зважаючи на те, що з ОХУ пішла велика кількість кваліфікованих викладачів у котрий раз докорінно змінився викладацький склад, запросили нових митців-реалістів та видатних педагогів.

На живописному відділенні провідне місце займали: Д. Крайнев (з 1934 р.), О. Постель, Л. Мучник, М. Павлюк, П. Пархет, Ю. Бершадський, Є. Буковецький, М. Муцельмахер, П. Кановський та ін. (переважна більшість з них випускники ОХУ). Педагогічна діяльність нових і попередніх викладачів стала міцним фундаментом, на якому впродовж наступних десятиліть будувалася південна школа. Ці митці були виховані одеською і російською академічною школою, яку продовжували розвивати у своїй педагогічній діяльності. Саме ці принципи лягли в основу української реалістичної школи, а світлоносність, лірика та експресивність, яку прищеплювали вони своїм учням, стали визначальними для південноукраїнської школи.

З багатьох нових відділень колишнього Одеського Політехнікуму образотворчих мистецтв (ПОМ) в ОХУ залишилася тільки кераміка. Потрібно додати, що з 3-х найбільших центрів художньої освіти керамічна (у напрямку порцеляно-фаянсової промисловості) лишилася тільки в ОХУ. Документи 1938 р. свідчать, що «керамічний факультет в ОХУ готує висококваліфіковані кадри для порцеляно-фаянсової промисловості і є єдиним в РРФСР і УРСР» [5, 25]. Після закінчення училища молодих фахівців направляли на найбільші заводи СРСР, де вони з часом ставали провідними художниками або директорами, що зайвий раз підтверджувало високий рівень їхньої підготовки. Одним з провідних викладачів керамічного відділення залишається професор М. Жук. Якщо на початку 1920-х років активізувався позитивний процес творення перспективних моделей художньої освіти, що базувався на методологічному плюралізмі та персональних методичних пошуках окремих митців-педагогів, то пізніше більшовицькі ідеологи знищували саме ці досягнення. Теоретичні погляди щодо національного питання та злиття техніки, мистецтва і життя через образотворчу культуру були потрактовані в 1930-х роках як «войовничий формалізм» [6, 11], а надбання 1920-х років були піддані нещадній критиці як антипартиїні. Однак те, що ОХІ втратив свій статус і перетворився на училище, на рівень підготовки студентів не вплинуло.

У 1932 р. керівником скульптурного відділення і викладачем пластичної анатомії був запрошений Григорій Самойлович Теннер (1889–1943).

Навчався в ОХУ (1906–1910), одержав освіту медика, був консультантом методики викладання пластичної анатомії в художніх вузах, за дорученням Вищої ученої ради при НКО склав програми з анатомії і скульптури для художніх шкіл СРСР [4, 24]. Г. Теннер був видатним художником-практиком, що мало сильний вплив на молодих керамістів і скульпторів. Він багато зробив для творчого становлення керамічного і скульптурного факультету.

Аналіз наявних матеріалів красномовно свідчить про те, що керівництво держави вживало всіх заходів для того, щоб стиснути розміри і масштаби роботи південноросійської школи та всіляко зменшити її можливості. Школа, яка була інститутом і випускала висококваліфікованих спеціалістів з різних спеціальностей, тепер була перетворена на училище. Було скасовано багато відділень, скасовано не тому, що вони давали незадовільні результати, а тому, що це не відповідало планам Комітету ЦВК СРСР. Але знищити Школу, яка мала такі славні традиції і видатних педагогів, було важко. У школу приходять нові викладачі, які багато в чому продовжують на практиці традиції школи, яка їх виховала. Популярність училища була досить великою не тільки на Півдні, й в СРСР, сюди приїздили вчитись з Сибіру, Далекого Сходу, Якутії, Уралу, Білорусії, Молдавії та інших регіонів країни.

На основі ухвали ЦВК СРСР від 19.09.1932 р. реформа художньої освіти уніфікувалась для всіх навчальних закладів художньої вертикалі. Нова організація навчального процесу в інститутах та технікумах мистецтва була обов'язковою для всіх закладів. За новою постановою навчальний рік тривав 50 шестиденок, ділився на 2 семестри: осінній – з 01 вересня до 31 грудня включно; весняний – з 16 січня до 30 червня включно, перерва влітку з 01 липня до 31 серпня. За такого розподілу 1 семестр мав – 600 академічних годин; 2 семестр мав – 810 академічних годин, разом на рік це становило 1410 годин, як показано у таблиці 1 [3, 20–21].

Таблиця 1.

Розподілення годин між основним формам роботи у художніх інститутах та технікумах

Художні інститути	1 курс	2 курс	3 курс	4 курс	5 курс	Разом
Навчальна робота	1410	1410	1128	846	564	5358
Виробнича практика	–	–	141	423	564	1128
Експерсії	–	–	141	141	–	282
Дипломна робота	–	–	–	–	282	282
Разом	1410	1410	1410	1410	1410	7050

Художні технікуми	1 курс	2 курс	3 курс	4 курс	Разом
Навчальна робота	1410	1220	1040	710	4450
Виробнича практика	–	–	250	560	810
Експерсії	–	120	120	–	240
Випускна робота	–	–	–	140	140
Разом	1410	1410	1410	1410	5640

За планом на старших курсах допускали зменшення роботи з викладачем з метою збільшення самостійної роботи студентів. Із загальної кількості годин теоретичного навчання на факультативи відводили по 30 год. на III і IV курсах.

На всіх курсах була раціонально організована безперервна виробнича практика. Так, загальну практику студенти молодших курсів проходили безпосередньо в майстернях. З метою більш плідного використання загальної практики застосовувались такі форми роботи, як ознайомлення з художніми виставками й музеями, з майстернями окремих видатних художників, з роботою та продукцією кооперативу «Художник», також обов'язковими були екскурсії на виробництва (індустріальні й сільськогосподарські) з метою ознайомлення з провідними галузями виробництва, для педагогічних факультетів – ознайомлення з різними типами педагогічних закладів тощо. Отже, загальною метою було отримання знань, які були необхідні для всебічної фахової підготовки студентів.

Практика на виробництві починалась з 3-го курсу і залежно від відділу й спеціалізації мала різний зміст та обсяг роботи. Базою для її проходження слугували навчальні заклади, комосвітні установи, підприємства поліграфії та видавництва, кооператив «Художник», художні виставки тощо. Також під час виробничої практики студенти беруть участь у суспільно-корисній роботі: оформлюють цехові, заводські стінгазети, дошки пошани тощо. Роботи, виконані під час виробничого навчання, потім виставляли на переглядах, входили до курсових робіт і дипломних ескізів [3, 60].

При проведенні зарахувальної сесії Комітет з вищої школи при ЦВК СРСР пропонує керуватися такими вказівками, як-то: на зарахувальну сесію виносити тільки наукові дисципліни, затверджені Комітетом вищої технічної школи (3–4 на кожну сесію); зарахування проводити тільки публічно; останнє перескладання дозволяти на початку вересня (з I дисципліни). Також вводили загальне чотирибальне оцінювання успішності студентів: «незадовільно», «задовільно», «добре», «дуже добре» [3, 14–18].

Той факт, що кардинально були змінені методики і програми викладання, ускладнював педагогічний процес: студентам, які розпочали навчання до реформи, довелося наново складати вступні іспити. Через відсутність достатньої базової академічної художньої освіти вони мали буквально переучуватися після кількох років попереднього навчання, щоб відповідати вимогам нової програми.

На 1941 р. мережа художніх навчальних закладів в Україні охоплювала ВИШІ спорідненого профілю у Києві та Харкові (з 1937 р.), 5 художніх училищ на базі семикласної і одне Одеське на базі десятикласної середньої освіти [7, 280]. Початкова ланка художньої освіти на той час не існувала, за винятком кількох десятків клубних образотворчих студій [1, 14]. Керівники управління у справі мистецтв при РНК УРСР саме загальноосвітню школу вважали першою і основною ланкою для художньої освіти.

Отже, реформа освіти 1934 р. в Україні була здійснена для досягнення тотального управління художньо-освітніми процесами. Уніфікуються всі навчальні плани, виробнича практика стає невід'ємною ланкою в системі художньої освіти, навчальні програми максимально наближено до класичних методів Петербурзької Академії Художеств, поряд з цим були відкинута

дисципліни й курси, що базувалися на останніх наукових досягненнях. Це призвело до того, що Одеське Художнє училище протягом багатьох наступних років випускало спеціалістів, чий рівень підготовки з теоретичних та технічних знань не відповідав вимогам сучасності.

Бібліографія

1. Акулов Б. Створити українську Академію мистецтв / Б.Акулов // Образотворче мистецтво. – К. : Мистецтво, 1941. – № 1. – С.14–15.
2. Афанасьєв В.А. Становлення соціалістичного реалізму в українському образотворчому мистецтві / В.А. Афанасьєв. – К. : Мистецтво, 1967. – 174 с., 32 іл.
3. ДАОО ф. – 4781, оп. 1, д. 4 (Програми загальної освіти. Одеського Художественного техникума (1931–32 г.)). – 61 арк.
4. Котляр М. Скульптор Г.С. Теннер / М. Котляр // Образотворче мистецтво. – 1940. – № 7. – С. 21–29.
5. Одесское художественно-театральное училище им. М.Б. Грекова. – Одесса : студия «Негоциант», 2005. – 100 с.
6. Томах С. За пролетарські мистецькі кадри / С. Томах, Є. Холостенко. – Х.: Рух, 1932. – 92 с.
7. Шмагалю Р.Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX ст.: структурування, методологія, художні позиції / Р.Т. Шмагалю. – Львів: Українські технології, 2005. – 528 с., 742 іл.

INFLUENCE OF REFORM OF 1932 ON DEVELOPMENT OF ARTISTIC FORMATION OF SOUTH OF UKRAINE

Puhina Olga

Abstract. *In the 1930th in Ukraine ideologizing art of the totalitarian Stalinist regime, even more intensified. Artificial institutional restructuring and replacement of their personnel occurred at all of the art schools of Russia and Ukraine. Country's leadership liquidates Kharkiv and Odessa Universities, turning them into a technical school and College. Reorganization and abolition were subjected to the best places for art and industrial direction of Ukraine and applied Sciences and that the latter suffered its first and most severe repression.*

Analysis of the available materials eloquently testified that the government took all measure in order to shrink the size and scope of the work of southern Russian school in every way and strongly reduce its possibilities. Education reform in 1934 in Ukraine was made to achieve total control of artistic and educational process. Standardized all training plans, production training becomes an integral link in the system art education, the curriculum is as close to classic methods St. Petersburg Academy of Arts, along with this were rejected discipline and courses based on the latest scientific achievements. This led to the fact that the Odessa Art College for many years produced specialists whose level of training in theoretical and technical knowledge did not meet the requirements of modernity.

Keywords: *art education, work experience, social realism.*